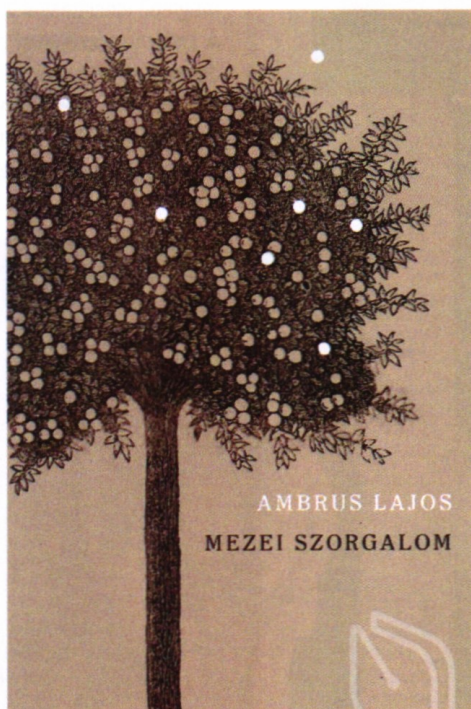

Szabad kóborlás

| GYÓRFFY ÁKOS |

Ambrus Lajos új kötete, a *Mezei szorgalom* könyvtárgyként is gyönyörű. Említjük is meg gyorsan Bogdán Csilla nevét, ő tervezte a kötetet. A borítón régi rajz egy almafáról. A dúsan termő fa néhány gyümölcse ezüstös fényben csillog. Az egyik ezüstpötty a lombkoronán kívülre került, ami lehet nyomdahiba, de lehet más is. Lehet, hogy ez a fa fölé kerülő ezüstpötty egy csillag, ami egy tágasabb térbe helyezi át a magányosan álló almafát. Ez a tágasabb térbe helyezés nem áll távol Ambrus írásaitól, sőt. Vérbeli esszéíróként mindent tágasabb térbe helyez. Mondatainak tökesúlyát leginkább ez a tágasság adja. Ambrus Lajos az utóbbi két évtizedben jó néhány kiváló esszékötetel jelentkezett. *Lugas* című könyvsorozata a magyar esszéirodalom legkiválóbb darabjai közé tartozik. Új kötetének írásai is egy tárcarovatban jelentek meg korábban. Azt írtam, tárca-sorozat, előtte pedig esszéket emlegettem, úgy tűnhet tehát, mintha hadilábon állnék a műfajokkal. Ambrus szövegei terjedelmüket illetően rövidek, tárca-ként is tekinthetünk rájuk, azonban a terjedelmi rövideg annál sűrűbb és rétegzettebb tartalmat rejt. A legpontosabb talán az, ha rövid, tömény esszéknek nevezem őket. De ezt is árnyalhatnám még azzal, hogy Ambrus – mivel elég karakteres prózaírói vénával is bír – olykor bizony a novella irányába is elkalandozik. Amit jól tesz. Hamvas Bélához hasonló írói attitűd ez. Ambrus könnyedén és magabiztosan lépi át a műfaji határokat, és ezzel a szabad kóborlásával hoz létre valami csak rá jellemző prózai térfogatot és atmoszférát. Aki belép Ambrus írásainak világába, lenyűgöző szellemi és lelki útra indul. Így volt ez a korábbi könyveivel, és így van ezzel az új kötettel is. A *Mezei szorgalom* (kiváló cím egyébként) ihletője Berzsenyi Dániel, aki 1833-ban írta *A magyarországi mezei szorgalom némely akadályairól* című művét. Ambrus sok szálon kötődik

Berzsenyihez. Abban a faluban – Egyházashetyén – él, ahol a költő született. De ennek a kötődésnek inkább láthatatlan, finom szálai vannak. A „daimónjuk” hasonló, de az is lehet, hogy azonos. Ez a daimón különös tünemény, nem sok mondható róla. Inkább az álmok, a sejtelmek vihetnek közelebb hozzá. Vagy a művek levegőjében ismerhetünk rá a rokonságukra. Ambrus műveinek levegőjében szőlőskertek párját érezzük, gyümölcsöskertek, vadvirágos mezők és régi, hatalmas erdők illatát. Írásai egy olyan világot idéznek meg, amely ma már nem létezik, legfeljebb az emléke él még itt-ott. Vagy csak töredékek, apró részletek maradtak belőle. De mindenesztül ez a világ már csak a lélekben létezik, onnan hívható elő, ha az ember kellőképpen fogékony a finom sugallatokra.

Ambrus Lajos azonban nemcsak a sugallatokra figyel rusztikus egyházashetyei tuszkulánumban, hanem szőlőt is művel, gyümölcsfákat gondoz. Megéli mindazt, amiről ír, távol áll tőle a szobatudósi karakter. A *Mezei szorgalom* „tömény esszéin” is érződik, hogy olyan ember írta őket, aki együtt lélegzik a tájjal, a földdel és a csillagokkal. Nagy szavak ezek, de Ambrus esetében nem látom értelmét a szerényebb szóhasználatnak. Nagyon kevés olyan író van manapság, aki tájról, történelemről és sorsról ilyen közvetlen és érzékeny egyszerűséggel lenne képes írni. Borról, gyümölcsökről, a török időkről, fákról, süteményekről, halakról és sok egyébről esik szó ezekben az írásokban, de a kötet leginkább összefüggő egészként olvasható. Mint egy regény. Ambrusnál minden mindennel összefügg, és végső soron minden egy. Pontosan úgy, mint a teremtett világban. ■■

(Ambrus Lajos: *Mezei szorgalom*. Kortárs Kiadó – Equibrilyum Könyvkiadó, Budapest, 2023)